

SENSURVEILEDNING

Emnekode og navn: PSY1125PSY1505 Utviklingspsykologi	Semester / År / Eksamenstype: Vår 2022, Skriftlig hjemme-eksamen, 4 timer
Oppgave: To og bare to av de følgende fire oppgavene skal besvares: <ol style="list-style-type: none"> 1. Gjør rede for Piagets teori om kognitiv utvikling. Diskuter om den er forenlig med et kulturpsykologisk perspektiv. 2. Hva ligger i begrepet egosentrisme og på hvilken måte er det relevant for hvordan barns forståelse av andre mennesker utvikler seg? Kan lærebokens begrep om ulike "stances" brukes til å forklare det samme? Drøft disse to perspektivene i lys av relevant empiri. 3. Gjør rede for Lawrence Kohlbergs teori om moralutvikling. Skisser kort en kulturpsykologisk kritikk av denne teorien. 4. Hvilke empiriske funn ligger til grunn for tanken om at individet utvikler en teori om andre sinn ("Theory of mind")? Hvilke teoretiske antagelser ligger til grunn for begrepet "Theory of mind"?	
Relevant pensumlitteratur: Packer, M.J. (2017/2021). <i>Child development. Understanding a cultural perspective</i> . London: Sage	
Eksamenskrav: Pensumboken i utviklingspsykologi presenterer og drøfter utviklingspsykologisk kunnskap i lys av et kulturpsykologisk perspektiv influert av blant andre Lev Vygotskij og Jerome Bruner. Kandidatene skal svare på to og bare to av fire mulige oppgaver. Begge oppgavene må være bestått med karakter E eller bedre. Oppgavene er formulert med tanke på å gi kandidatene mulighet til å bruke kunnskapen som er formidlet i pensum på en selvstendig måte. Kandidatene bør derfor innrømmes frihet til å tolke og avgrense oppgavene på ulike måter og krediteres for god struktur og tydelig argumentasjon. I og med at eksamen avvikles som hjemmeeksamen med tilgang til alle hjelpemidler vil det være et minimumskrav at kandidatene presenterer grunnleggende kunnskap om tema som etterspørres i oppgavene. Det forventes imidlertid ikke at hjelpemidler skal benyttes. Tvert imot er kandidatene oppfordret til å skrive mest mulig uten å ty til hjelpemidler. Det stilles derfor ikke krav til formell referanseføring. Studentene kan gjerne identifisere sentrale studier med forfatternavn i tekst, men det er ikke nødvendig å ha fullstendig referanse i egen liste. Kandidatene kan henvise til sine egne oppgaver i samme eksamen der det er relevant. En besvarelse av toppkvalitet dokumenterer både kunnskap og selvstendig tenkning, og (der det er relevant) forståelse av at barn lever, vokser og utvikler seg blant andre mennesker i en bestemt type samfunn og at dette har en konstituerende rolle i deres utvikling. <ol style="list-style-type: none"> 1. Piagets stadieteori kalles logisk konstruktivism. Barn tilpasser seg omgivelsene gjennom assimilasjon og akkomodasjon og dette resulterer i stadig mer sofistikerte mentale skjema.	

Skjemastrukturen utvikler seg på en universell måte i henhold til en indre logikk, og den kognitive utviklingen følger en invariant sekvens av stadier. Kulturpsykologien kritiserer Piaget for å legge for lite vekt på betydningen av praksis (ulike levemåter) for utvikling, og for å feilvurdere språkets betydning.

2. Egosentrisme i utviklingspsykologisk sammenheng er assosiert med Piagets observasjon at små barn har vanskelig for å ta andres perspektiv. I tre-fjellsoppgaven handler det helt konkret om visuelt perspektiv, men Piaget skriver mer generelt om en manglende evne til fleksibelt å skifte perspektiv (desentering) og om manglende evne til å skille mellom seg selv (egne tanker) og verden, og mellom fysiske og psykologiske fenomener (materialisme). Først i det konkrete operasjonelle stadiet (ca. 7-11) kan forstå barnet at andre personer har sine egne tanker som kan være forskjellige fra barnets. Læreboken kritiserer ikke først og fremst Piaget i denne sammenhengen, men mer *Theory of mind*-forskningen (se nedenfor). Packer mener at barn i treårsalder ikke kan forstå andres mentale tilstander, men de forstår *intention-in-action*, dvs. at de forstår intensjonen bak (dvs. målet for) en handling som de observerer. Læreboken snakker her om *the teleological stance*; man forstår målet med handlingen, men synes ikke å ha en forståelse av intensjoner løsrevet fra selve handlingen, f-eks- at aktøren kan ha en intensjon på forhånd. Her kan det bemerkes at Piaget ikke ville ha sagt at treåringene feiler på *False belief* fordi de f.eks. mener at Maxi (se oppg 4) tror at sjokoladen er på det opprinnelige stedet, men fordi de ikke er i stand til å differensiere mellom eget perspektiv og andres perspektiv, eller mellom et perspektiv som sådan og den verden slik den (objektivt sett) er. Fireåringenes stance er *perception in action reasoning (the intentional stance)*; nå oppfatter barnet at aktører har en intensjon som oppstår før handlingen og som basert på hva personen ser og hva han ønsker. Først i seks-syvårsalder kommer *the mentalistic stance*, med utviklede mentaliseringsevner. Det er først nå barna greier både false belief og true belief-tester (se oppgave 4), og dette sammenfaller med overgangen til konkrete operasjoner og passer således godt med Piagets stadielinndeling.
3. Kohlbergs teori fremstiller moralutvikling som en serie stadier av stadig mer autonom tenkning, hvor det mest avanserte stadiet karakteriseres av såkalt postkonvensjonell tenkning. Kohlberg hevdet selv at teorien handler om *hvordan* folk resonnerer, men hans bruk av moralske dilemmaer med bias i favør av rettferdighetstenkning («justice») er blitt kritisert. En kjent kritikk er at han undervurderte kvinners moraltenkning, som synes å ha en tendens til å legge større vekt på mellommenneskelige relasjoner. Et kulturpsykologisk perspektiv vil fremholde barns moralske vurderinger som noe som utvikler seg gjennom samspill med andre barn og voksne og at deres moralvurderinger både vil gjenspeile barnets utviklingsrelaterte emosjonelle og kognitive kompetanse, samt kulturturspesifikke aspekter ved den livsform det sosialiseres inn i.
4. *Theory of mind* er evnen til å forstå at andre mennesker (og en selv) har mentale tilstander som tanker, følelser, ønsker og behov. Det kalles «teori» fordi mentale tilstander ikke kan observeres direkte. Et beslektet begrep (men ikke helt identisk) er mentalisering. Premack og Woodruff skrev i 1978 en artikkel med tittelen "Does the chimpanzee have a theory of mind?", og den amerikanske filosofen Daniel Dennet fulgte opp ved å påpeke at for å kunne slutte at et dyr har en theory of mind, må man påvise at det kan predikere «ukorrekt» adferd (som å lete på feil sted etter mat) i en situasjon hvor et annet dyr har en usann antagelse (false belief). Ut fra dette oppsto et forskningsparadigme innenfor menneskelig utviklingspsykologi med såkalte *False belief* oppgaver. Barn i treårsalderen greier ikke svare rett i *False belief* oppgaver, som krever at barnet skjønner at hva en person tror, kan være feil, selv om det i utgangspunktet var basert på en rimelig begrunnelse. Det finnes ulike typer falsebeliefoppgaver, som «The

Sally-Anne task/test» og «The smarties task/test» (det finnes flere andre). I en slik oppgave ser barnet en tegneserie hvor Maxi ser at en sjokolade legges på sted A, forlater rommet og så kommer tilbake etter at sjokoladen er blitt flyttet til sted B (uten at han så det). Når de blir spurt hvor Maxi vil se etter sjokoladen, svarer 3-åringene at han vil lete på sted B. Dette blir tatt til inntekt for at så små barn ikke har *theory of mind*, dvs. en eksplisitt «teori» om at andre mennesker har bevissthet med tanker som er forskjellig fra barnets egne, og som kan være sanne eller usanne (i overensstemmelse med virkeligheten eller ikke). Hvis man har en slik teori, skjønner man at Maxi fremdeles tror sjokoladen ligger på A og at han ikke har noen grunn til å forandre oppfatning. Det er vanlig å skille mellom første og andre ordens false belief-oppgaver. Første ordens handler om antagelser (beliefs) om verden, mens andre ordens handler om antagelser om andre menneskers antagelser om verden. Barn begynner å få til første ordens false belief oppgaver i 4 års alder, men i følge et alternativt syn (som Packer tar, og som bl.a. bygger på arbeidet til William Fabricius) er det først i 6-7 år alder at barn fullstendig forstår at andre mennesker kan ha *false beliefs* og dermed har en «theory of mind».

Det kan nevnes at læreboken viser til at treåringene også sliter med å forstå at et fotografi, eller et skilt/en merkelapp, kan være misvisende. Så hvis et foto tas av en scene, som deretter endres, og barnet så spørres om fotografiet viser scenen slik den er (svaret skal være «nei»), så greier 3-4 åringer ikke dette. Eller om en kiste (boks, eske) av noe slag inneholder noe annet enn det som står på etiketten; her svarer de at den inneholder det etiketten sier. Det tas til inntekt for at problemet er mer generelt og har å gjøre med manglende evne til å forstå uriktig gjengivelse/presentasjon (*false representation*) som sådan. Læreboken problematiserer også om Theory of mind er et universelt fenomen og viser bl.a. til at nonverbale tester er mer universelle.

Et annet fenomen som kan nevnes, er at når barn i 4-5 års alder begynner å få til *false belief*, greier de ikke lenger såkalte *true belief*-oppgaver. Det vil si at hvis sjokoladen først flyttes til B og deretter tilbake til A (eller nesten flyttes, men allikevel forblir i A) mens Maxi er borte, så viser flere studier at barna da svarer at Maxi «ikke vet» eller «ikke har sett» hvor sjokoladen er – i stedet for å svare at han vil lete i A. Dette tolker Packer og bl.a. Fabricius slik at når barnet begynner å svare riktig på *False belief*-oppgaver, er det ikke fordi de har en *theory of mind*, men fordi de nå har skjønnet at kunnskap er basert på at man **ser** eller **har sett** ting. Barna forstår at det å se noe gir kunnskap, det fører til at man f.eks. vet hvor noe (sjokoladen) er. Men hvis det skjer en *vesentlig endring* i situasjonen, som Maxi ikke får med seg, så trekker barna slutningen at han *ikke vet* siden han ikke har sett hva som er skjedd. De sammenligner m.a.o. ikke *hva han vet* med *hva de vet* er tilfelle, men baserer sin slutning simpelthen på *hva han har sett* og *ikke sett*.

Karakterbeskrivelse:

<https://innsida.ntnu.no/wiki/-/wiki/Norsk/Karakterskalaen>

Faglærer / oppgavegiver:

Navn: Lars M. Rimol

Sted / dato: Trondheim 22. mai 2022